

ornament de la benemèrita Ordre de Sant Josep de Calasañç, entregà l'ànima a Déu el dia 8 de febrer a l'edat de 71 anys, en el Col·legi de les Escoles Pies de Sabadell. Allà el coneguèrem l'any 1902, ja vell i sense vista, però brollant d'entusiasme juvenivol per la Pàtria i per la llengua catalana. S'oferí a ésser el nostre corresponsal, i ho ha estat fins el dia de la seva mort, havent-nos enviades quatre o cinc mil cèdules, tot un tresor, tretes dels documents que inclou En Capmany dins les seues Memòries sobre el comerç i

navegació dels catalans. Rendit de tant de treballar tota la vida per la Religió i per la Pàtria, servint-se de joves entusiastes, que li llegien, puix ell ja no hi veia, ens va fer aquesta feinada, sens dubte una de les millors que enriqueixen la nostra calaixera..." Mots, certament elogiosos, ensems que emocionants.

No sé si cal aclarir que aquest Diccionari que, amb l'ajut de corresponsals com el nostre Pare Sallarès, inicia l'animós canonge menorquí l'any 1901 amb la famosa "Carta de convit", és el

que començà a publicar-se l'any 1927, en forma de fascicles i amb el títol, no massa afortunat per cert, de "Diccionari Català -Valencià- Balear". Havent mort l'any 1932 el seu iniciador, la publicació estigué des d'aleshores a cura de Francesc de Borja Moll, antic col·laborador seu, amb l'ajut, aquests darrers anys, dels filòlegs Manuel Sanchis Guarner i Anna Moll Marqués. El volum desè, darrer de la magna obra, quedà enllestit l'any 1962 ■

EL CASTELL D'ARRAHONA BRESSOL DE SABADELL

per Rafel Subirana Oller

En el proppassat mes de juny, la premsa local va informar de l'extracció de terres en el serrat del Castell d'Arrahona, lloc que és considerat patrimoni històric de Sabadell, i que, per tant, cal conservar. Aquestes poques restes del pretèrit sabadellenc hem de conservar-les encara que, pel que es refereix al Castell d'Arrahona, només en quedi el turó on estava emplaçat, el vall defensiu artificial i algun que altre indici demostratiu de l'època medieval. Però perquè es compregui un xic millor el significat del turó d'Arrahona i els seus voltans com a bressol que va ésser de l'actual ciutat, vet ací molt resumits els seus orígens, arribant només fins al segle XI, per així demostrar la necessitat des d'una valoració històrica i arqueològica, de la conservació i protecció natural d'aquells terrenys.

El nom o topònim d'Arrahona, llatinitzat, ja es coneixia a l'època romana i especialment des de Cadis fins a Roma, passant per França, gràcies als famosos Vasos Apol·linars, i no va deixar d'existir mai, arribant als nostres dies. Després del temps romans, les primeres notícies documentals es troben en el segle X amb els donatius que feren Luisande i Nunterd d'unes propietats que hi tenien, però ens cal arribar al segle XI per trobar notícies completes que fan referència particular als primer senyors feudals del Castell i llurs terres, amb la següent cronologia:

L'any 1049, Gersinda i el seu fill Bernat Amat, senyors del Castell d'Arrahona, el donaren a cuidar a Ramon Geniofret, junt amb el castell de Rubí que també posseïen. Però pocs anys més endavant, en 1054, Bernat Amat ven el castell als esposos Esmengarda i Guillem Bernat d'Odena, i aquets dos anys més enllà, canvien de cuidador, o millor expressat es pot dir que canvien d'administrador, ja que en 1062 l'ofereixen a favor d'Arbert Bernat en plena

confiança. En Guillem Bernat d'Odena va morir aproximadament per allà l'any 1089, i va ésser succeït pels seus dos fills Pere Guillem i Ramon Guillem. Ja en el final de la centúria, el Castell d'Arrahona seguia en poder dels descendents del primer senyor d'Odena i altres castells, en Bernat Amat.

Els límits o demarcació del Castell medieval d'Arrahona, s'estenia àmpliament entre els termes de Sentmenat, Polinyà, Barberà, Santiga, Sant Pau de Riusec, Sant Quirze del Vallès, Sant Vicenç de Jonqueres i San Julià d'Alfura. Amb la protecció del Castell d'Arrahona en aquets segle XI, la història de Sabadell esdevé pròspera i plena d'activitats prometedores: així veiem, en l'aspecte religiós, les consagracions de les esglésies de Sant Pau de Riusec, Sant Feliu d'Arrahona i Sant Salvador d'Arrahona, que molt aviat s'en diria de Sant Salvador de Sabadell. Per altra part, l'existència d'algunes masies en el terme i la d'aquells primers molins prop del riu Ripoll, així com el focus irradiador del mercat setmanal a la Plaça Major, donarien en conjunt, els inicis de

l'empenta industrial i econòmica que segles després tots havíem de reconèixer.

No enyorem el temps feudal d'aquells arrahonesos-sabadellencs, però sí que estimem el que d'ells pot representar o perdurar, car ningú pot deixar de sentir simpatia pel lloc on ha nascut, perquè sempre hi ha records familiars, de joventut i del propi ambient local. Igualment, tots podem sentir afecte pels nostres avantpassats, puix ells representen les nostres arrels. Estimar el temps vell, els fets i les representacions antigues, són coses dignes e humanes.

Per estimar una cosa, s'ha de conèixer. Sabadell té la seva història escrita i en ella hi podem apendre el desenrotllament de l'evolució humana des del Turó del Castell d'Arrahona fins en el poblament de la plana on, com a primers símbols, hi havia l'església de Sant Salvador i el famós mercat a la Plaça Major. Siguem sempre complidors d'aquets ensenyament històric i respectem les relíquies del passat i respectem-nos en el temps present, perquè també l'actual aviat serà història local ■



El turó aïllat del Castell d'Arrahona, vist per la banda del riu Ripoll.